

prezente teatrale românești peste hotare

Dan Alecsandrescu
în R. P. Ungară

— Dan Alecsandrescu, nu de mult ai fost invitat în R. P. Ungară să montezi un spectacol cu o piesă românească. Mi se pare că nu ești la prima colaborare cu actorii acestei țări...

— Sunt la doua colaborare. În 1972, am montat la Teatrul „Jókay” din Békéscsaba **Interesul general** de Aurel Baranga, preluat și de televiziunea ungară, iar în toamna anului 1983 am fost invitat la Teatrul Népszínház din Budapesta să pun în scenă **Gaițele** de Al. Kirițescu. Damenii de teatru maghiari manifestă un real interes pentru dramaturgia românească, și chiar în zilele cînd mă aflam acolo, Alexandru Tocilescu entuziasma publicul budapestan cu **Titanic-vals** de Tudor Mușatescu — un spectacol de o debordantă fantezie comică. Pot să o confirm, pentru că l-am văzut și, de ce să n-o spun, m-a și obligat să nu fiu mai prejos în munca mea și a actorilor cu care lucrăm.

— Piesa lui Kirițescu a fost montată la propunerea ta?

— Nu, la propunerea lor. Trebuie să spun că mediul piesei lui Kirițescu li s-a părut ușor străin, trecerile de la ceartă vehementă la declarații sentimentaloide, permanenta vivacitate a eroinelor, temperamentul lor mai ales, li s-a părut departe de felul mai cenzurat și mai ceremonios în care se manifestă ei. Vorbindu-le despre lumea specifică a piesei, despre felul mai exploziv de a se manifesta al personajelor ei, pove-

țindu-le despre ambițiile de parvenire ale unor familii din trecut, ca aceea a Dudulenilor, am reușit să-i apropii de imaginea reală a tipurilor și să-i fac să înțeleagă particularitățile lor. Pot spune că montarea mea este virulentă, acuzatoare.

— În sensul celei manifestate acum, la premiera de la Tirgu Mureș a unui alt „culb de viespi”, Paraziții de Csiky Gergely?

— Exact.

— Dă-mi voie să te întreb, atunci, pînă unde poate merge această explorare mai tăioasă, mai gravă a universului satiric al unei comedii?

— Pînă la a vitregi, chiar, spectacolul de cinci-șase cascade de ris, în schimbul a cinci-șase momente de meditație asupra destinului unor eroi și a condițiilor sociale în care sînt obligați să evolueze. Spectacolul de la Budapesta avea mult sarcasm. Cheful de la parastasul din ultimul act, de exemplu, era dc-a dreptul monstruos. Dealtfel, n-am să povestesc spectacolul; distinsul actor și dramaturg Paul Ioachim (cărui îi mulțumesc pe această cale) a făcut-o mai bine într-o pagină întreagă din „România literară”. Dar vreau să menționez un bun obicei al teatrelor din Ungaria, de a prezenta trei pînă la șase avanspremiere cu public, care mie mi-au dat posibilitatea să aflu imediat opiniile spectatorilor. Ca întotdeauna față de unele viziuni noi, ele au fost foarte diferite — unii s-au arătat entuziasmați de piesă și de forța ei demascatoare, de faptul că și-au înfîlțit actorii binecunoscuți în evoluții cu totul inedite, alții n-au vrut să creadă că pot exista asemenea mame ca Aneta Duduleanu, asemenea fii ca Georges sau Ianache și li s-a părut montarea deosebit de feroce. Presa, în schimb, a fost generoasă în aprecieri, subliniind mai ales valențele noi descoperite de mine actorilor cu care am lucrat.

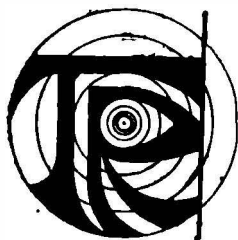
— Vrei să-mi dai cîteva exemple?

— Nu.

— Mă voi folosi atunci de relatarea compatriotului nostru, pe care l-ai citat: „Spectacolul se desfășoară într-o notă de satiră apăsată, de tragicomedie cu glazură vodevilească, pendulînd între grotesc și melodramă cenzurată” (Paul Ioachim, „România literară”, 15 III 1984). Ai completări de făcut?

— Da. Faptul că am avut-o ca scenografă pe Eva Györfy, o veche colaboratoare a mea din Arad, care a creat un decor unic, reprezentînd un cavou unde se petrece toată acțiunea într-o aglomerare de mobilă pestriță, sugestiv

(continuare la pag. 82)

Sărbători

Chiar dacă în ultima vreme teatrul radiofonic nu ne-a răsfătat nici cu numărul premierelor, nici cu titlurile propuse, „iertate-i sînt păcatele”, datorită sărbătorii la care ne-a poftit de curînd Faust de Goethe, în traducerea lui Lucian Blaga. Există montări menite a se înscrie în prețioasa „Fonotecă de aur”, și recenta premieră poartă, fără îndoială, acest ambițios semn distinctiv; calitatea ei este susținută și de acordarea unui spațiu mai generos decît de obicei (două ore de emisie), precum și de realizarea în stereo-fonie.

Adaptarea unei opere de acest calibru, cu necesara — substanțială — comprimare a materialului literar, poate naște oricînd discuții referitoare la oportunitatea unei tăieturi sau a alteia, la frumusețea unei pagini eliminate, la semnificația unei fraze, la rapiditatea unei „trecheri” ș.a.m.d. A te încumeta la o astfel de transpunere este o întreprindere nesfîrșit de dificilă, în care rezultatele sînt totdeauna perfectibile; de aceea, ni se pare nepotrivit să facem un inventar al „renunțărilor” și „preluărilor” din opera lui Goethe. Important e faptul că textul adaptării (al cărei autor nu a fost deconspirat nici în anunțul emisiunii, nici în programul „Tele-Radio”) vădește că s-a operat cu discernămint în luxurianta bogăție de idei a tragediei, fără a se sacrifica substanța filozofică firul narativ (deci treptelor demonstrației) și fără a-l pierde pe acesta din urmă, sub farmecul strălucirii verbului. Sînt evidente seriozitatea și aplicația profesională, dar și buna

cunoaștere a specificului radiofonic, a exigențelor și posibilităților acestuia.

Aceeași marcă a rigorii profesionale, același — am spune — sentiment de responsabilitate față de însemnata sarcină artistică asumată, se recunosc și în montarea semnă de Cristian Munteanu. Prezența implicită și nu explicită, identificabilă în expresivitatea fiecărui moment și în armonia întregului, în adecvarea mijloacelor utilizate, nu în efecte spectaculoase, regia situează în prim-plan jocul actorilor, cărora le încredințează, parcă, întreaga înălțătoare povară de a transmite gîndul și versul poetului.

Trufie și sentiment al neputinței, sete de a ști și spaimă de a afla, speranță și dezamăgire, fascinație a universului spirital și nostalgie a terestrului, egoism și generozitate, forță și slăbiciune sînt, rînd pe rînd și toate în același timp, fațete mereu în mișcare, mereu în recompunere, ale eroului goethean, în interpretarea de tulburătoare vibrație a lui Ștefan Iordache. Deosebit de pregnant se decupează și imaginea lui Mefistofeles creată de Mircea Albulescu. Forța personajului este izvorîtă din inteligență ascuțită și fantezie, din umor cinic și suplete a gîndirii, dintr-o necuprinsă experiență și cunoaștere a oamenilor, utilizate cu voluptatea negării, cu bucuria distrugerii. El știe tot, a văzut tot, nu așteaptă nici o surpriză — aici se află temeiul victoriei și al înfrîngerii personajului. De o cîltire atentă, nuanțată, deloc convențională, beneficiază, în interpretarea Violetei Andrei, Margareta. Iubirea ei nu e slăbiciune, fascinat abandon, ci imensă putere de dăruire, dragostea vinovată nu-l distruge viața, ci, într-un anume fel, i-o împlinește, i-o înalță; geana de neliniște din bucuria ei își află pendant în nuanța de triumf perceptibilă în strigătul de durere.

Se cuvin aprecieri Radioului pentru spectacolul oferit, așa cum se cuvin drepte aprecieri și celorlalți componenți ai distribuției, pe care numai lipsa de spațiu ne-a împiedicat să-i numim.

Cristina DUMITRESCU

(continuare de la pag. 46)

pentru lume care se macină într-o luptă devoratoare. De asemenea, faptul că am lucrat cu plăcere cu actorii maghiari, ale căror profesionalism, seriozitate și dorință de autodepășire m-au impresionat. Și, un amănunt: pînă la ora convorbirii noastre, Gaștele a înregistrat 97 de reprezentații în toată țara vecină, pentru că Teatrul „Népszínház”, după o serie de spectacole la sediu, efectuează un lung turneu prin majoritatea orașe-

lor mai importante, la nivelul și ținuta premierii.

— **Le-ai propus și o montare nouă, în perspectivă?**

— **Le-am propus Năpasta de Caragiale.** Ar fi prima montare a acestei drame în Ungaria. După cum nutresc speranța să realizez prima montare în limba română a capodoperei maghiare Tragedia omului de Madách, în minunata traducere a lui Octavian Goga, la Tîrgu Mureș.